

Η μανία για αλήθεια και ομορφιά

Για την οριστική έκδοση της «Μανίας με την Άνοιξη» του Άρη Μαραγκόπουλου (εκδόσεις Τόπος).

Χρήστος Νάσης, στο ένθετο του The Press Project «ZHN 100»

Λίγους μήνες μετά την *Απάρνηση*, το τελευταίο μέρος της «τριλογίας των κολυμπητών», που περιγράφει την Ελλάδα στα χρόνια της κρίσης, ο Άρης Μαραγκόπουλος επανέρχεται εκ νέου στο κομβικό μυθιστόρημα του *Η Μανία με την Άνοιξη*, δίνοντάς μας την αναθεωρημένη και τελική -οριστική- της μορφή. Με τον τρόπο αυτό δεν προσφέρει απλώς τη δυνατότητα επιστροφής σε ένα από τα πιο καίρια μυθιστορήματα των αρχών του αιώνα (πρώτη έκδοση: *Ελληνικά Γράμματα*, 2006), αλλά και ένα κλειδί για την πληρέστερη κατανόηση του έργου του από το 2006 έως και σήμερα.

Η Μανία με την Άνοιξη, έργο που έμελλε να αποτελέσει το πρώτο μέρος μιας άτυπης τριλογίας, αυτής «της συντροφικής ζωής» (*Χαστουκόδετρο*-2012, *Πολ και Λώρα*, *Ζωγραφική εκ του φυσικού* –2016, και τα δύο από τις εκδόσεις Τόπος), συνιστά τόσο μια κορύφωση όσο και μια τομή στο έργο του Μαραγκόπουλου, σηματοδοτώντας τη μετάβαση στο έργο της ωριμότητας. Εδώ η καίρια ανάλυση του πολιτικού και κοινωνικού παρόντος συνδυάζεται με τη γνώριμη ήδη από τη δεκαετία του 80 μοντερνιστική αισθητική, όσο και από μια πλέον ολοκληρωμένη και στέρεη ηθική πρόταση περί γράφειν και πολιτεύεσθαι στην εποχή της (πολιτισμικής αρχικά, οικονομικής και πολιτικής έπειτα) κρίσης.

Στη *Μανία*... συναντάμε τον Βενιαμίν Σανιδόπουλο, alter ego του Μαραγκόπουλου και ταυτόχρονα πολλαπλώς δουλεμένο χαρακτήρα μέσα από ένα πλήθος πραγματολογικών και μυθοπλαστικών επιρροών, να έχει μόλις επιστρέψει από το Παρίσι στην Ελλάδα με ...δυναμικό τρόπο: εισχωρεί στα γραφεία μιας εφημερίδας και τα βανδαλίζει. Παράλληλα, ο φίλος του Παντελής και δύο γυναίκες, η Φλώρα και η Μαρία, ζουν τον φόβο και την παράνοια της ελληνικής πραγματικότητας λίγο πριν την κρίση: μια ζωή κενή από περιεχόμενο στα όρια -και πέραν αυτών- της δυσφορίας στον πολιτισμό της μαζικής κουλτούρας και κατανάλωσης.

Απηυδισμένοι από την πραγματικότητα, φεύγουν από την πόλη και καταφεύγουν για διακοπές στην Ικαρία, όπου θα συναντήσουν, θα συναναστραφούν, θα ερωτευτούν και θα γίνουν φίλοι, συνομιλητές αλλά και διαφωνούντες με τους εκπροσώπους της εκεί τοπικής κοινότητας. Θα γνωρίσουν άλλη μια Φλώρα (την ηρωίδα από τη *Χαμένη Άνοιξη* του Στρατή Τσίρκα), που αποτελεί τον άτυπο ηγέτη της Αριστεράς στο νησί, όπως και τους ορεσίβιους κτηνοτρόφους απογόνους του ακροδεξιού και φόβου και τρόμου ανταρτών και κομμουνιστών Τσαντούλα. Θα ζήσουν την ένταση στο παρόν που φέρνουν τα ανεπούλωτα τραύματα του εμφυλίου και θα δουν από κοντά την εκτέλεση μιας τρομοκρατικής πράξης καθώς και τους τριγμούς που αυτή θα επιφέρει οριζόντια σε όλους τους συμμετέχοντες στην πλοκή.

Είναι δύσκολο να παρουσιάσει κανείς πιο συνεκτικά την πλοκή του μυθιστορήματος χωρίς να καταφύγει σε σπόιλερ, επομένως θα περιοριστώ σε κάποιες παρατηρήσεις, φροντίζοντας να μην γίνω υπερβολικά αποκαλυπτικός για τον αναγνώστη και την αναγνώστρια.

Αν υποθέσουμε ότι ο κεντρικός χαρακτήρας του Σανιδόπουλου αποτελεί τον καθοδηγητικό μίτο για να χαρτογραφήσουμε την ενότητα και την τομή στο έργο του Μαραγκόπουλου που σηματοδοτεί η *Μανία...* δεν θα μπορούσαμε να παραλείψουμε τα εξής:

Πρώτον, τη διαρκή διαλεκτική ανάμεσα στον θυμό, τον λυρισμό και τον πράο στοχασμό. Ο «βάνδαλος» Σανιδόπουλος της αρχής του βιβλίου φέρει τη σφραγίδα της ριζικής και εμφατικής άρνησης που το έργο του Μαραγκόπουλου προτάσσει έναντι της μαζικής κοινωνίας ήδη από το *Όλντμομπιλ*, το *Ψυχομπουρδέλο* και το *Δεν είναι όλα σινεμά μωρό μου*, μήτρα εξάλλου από την οποία προέκυψε. Η λυρική επιμονή του στην αλήθεια και την ομορφιά συνεπικουρούν στην οικοδόμηση ενός εναλλακτικού τρόπου του βίου, μέσα από τον καταλυτικό ρόλο που παίζει ο έρωτας ως πολιτικό φαινόμενο.

Δεύτερον, αυτό που εδώ εμβαθύνεται είναι ο πράος στοχασμός. Ο Σανιδόπουλος πλέον ξέρει ότι οι ελπίδες επαναστατικής αλλαγής της κοινωνίας της νιότης του αποδείχθηκαν φρούδες. Έτσι, παρόλο που αντιμετωπίζει με συμπάθεια τον πολιτικό εξτρεμισμό που συναντά στο νησί, καταλαβαίνοντας την προέλευση του, δεν κλείνει ωστόσο και τα μάτια στο ατελέσφορο της πραγματικότητας του. Η τελική φυγή από το νησί, μέσα σε ένα στοχαστικά μελαγχολικό κλίμα συνοψίζει ακριβώς αυτή τη συνειδητοποίηση. Ο ιστορικός κύκλος αυτής της συνειδητοποίησης θα ολοκληρωθεί με το *Χαστουκόδεντρο* και το *Πολ και Λώρα.....* για να ανοίξει τη νέα προοπτική της επόμενης τριλογίας.

Ήδη όμως ο σπόρος είναι εδώ. Η απάντηση θα δοθεί από την ερωτική πρακτική του Σανιδόπουλου. Ευρισκόμενος ανάμεσα στην πειθήνια μικρή Φλώρα και την ανεξάρτητη, ιδιοσυγκρασιακή μεγάλη, ο Σανιδόπουλος θα μάθει να σχετίζεται. Ο τρόπος αυτής της σχέσης δεν είναι ακόμα αποκρυσταλλωμένος, καθώς και τα δύο άκρα, μικρή και μεγάλη Φλώρα παρουσιάζονται οιονεί αρχετυπικά (αλλά με περισσότερη διαλεκτική πλαστικότητα από όσο στο πρότερο έργο), αλλά θα προοικονομήσει τις λύσεις που θα δώσει ο Μαραγκόπουλος στα επόμενα έργα του.

Άφησα για το τέλος ένα από τα μείζονα θέματα του βιβλίου, που είναι η διακειμενική σχέση Σανιδόπουλου-Φλώρας -και κατ' επέκταση Μαραγκόπουλου-Τσίρκα – σχέση που φωτίζει καλύτερα και το ερωτικό στοιχείο στο οποίο μόλις αναφέρθηκα. Στη *Μανία...* η σχέση του Σανιδόπουλου (ήρωα ενός βιβλίου: *Οι ωραίες ημέρες του Βενιαμίν Σανιδόπουλου*) και της Φλώρας (ηρωίδας ενός άλλου: *Χαμένη άνοιξη*) περνούν από όλα τα στάδια της ερωτικής συνύπαρξης: από το αρχικό ξάφνιασμα και το ενστικτώδες πάθος, στο καλά υπολογισμένο χορευτικό ενός φλερτ-παιχνιδιού της γάτας με το ποντίκι στο όνομα της απόκτησης του ελέγχου, μέχρι την ερωτική συμφιλίωση και τη συντροφικότητα και έως -στο τέλος- στην αμφιβολία, στο ξεθώριασμα του πάθους και στην υπέρβαση.

Θεωρώ ότι αυτή η αλληλουχία συνιστά και τον τρόπο που ο Μαραγκόπουλος επιλέγει να συνδιαλλαγεί στην κρίσιμη καμπή της συγγραφικής του πορείας με την παράδοση, αποτολμώντας εδώ την ύψιστη αναμέτρηση μαζί της -στο τερέν της μυθοπλασίας. Η σχέση του Σανιδόπουλου με τη Φλώρα, σχέση του νέου συγγραφέα με τη φαλλική γυναίκα που αναπαριστά την Παράδοση γίνεται το όχημα μέσα από το οποίο αυτός ταυτόχρονα ωριμάζει, εμβαθύνει στη συντροφικότητα που αυτή κομίζει και εν τέλει ξεπερνά, έτοιμος πια να αποτολμήσει τη δική του μεγάλη σύνθεση.

Η Φλώρα-παράδοση δίνει τη θέση της στη νέα Φλώρα -δημιούργημα του Μαραγκόπουλου. Αυτή η νέα Φλώρα πρέπει να περάσει μέσα από τη πυρά της σχέσης των δύο προγενέστερων της χαρακτήρων -το ερωτικό τρίο- για να εμβαπτιστεί στον νέο μυθοπλαστικό κόσμο. Οι γυναικείοι χαρακτήρες που εμφανίζονται στα μεταγενέστερα έργα του Μαραγκόπουλου αποτελούν πραγματώσεις αυτής ακριβώς της κίνησης που ξεκινά με τη *Μανία*...

Είναι δουλειά του φιλόλογου του μέλλοντος να δείξει τις κειμενικές μετατοπίσεις ανάμεσα στις διαφορετικές εκδοχές της *Μανίας*... που ξεκλειδώνουν επίσης και τις μετατοπίσεις της συγγραφικής πρόθεσης προϊόντος του χρόνου. Για τον αναγνώστη και την αναγνώστρια αρκεί το ίδιο το κείμενο που απευθύνει στο σημερινό παρόν το ίδιο αίτημα με τότε: περισσότερη αλήθεια και περισσότερη ομορφιά.